

## POSTANOWIENIE

Dnia 18 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie ze skargi Przedsiębiorstwa Produkcyjno – Handlowego „O.”

Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł.

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem

Sądu Apelacyjnego

z dnia 22 października 2010 r.,

w sprawie z powództwa Elżbiety W.

przeciwko Przedsiębiorstwu Produkcyjno – Handlowemu „O.”

Spółce Akcyjnej z siedzibą w Ł.

o uchylenie uchwały lub stwierdzenie nieważności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 stycznia 2012 r.,

zażalenia strony pozwanej (skarżącej)

na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 9 czerwca 2011 r.,

- 1) oddała zażalenie;**
- 2) przyznaje adwokatowi Pawłowi K. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt) powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu zażaleniowym.**

## Uzasadnienie

W dniu 17 marca 2011 r. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „O.” S.A. w Ł. wniosło skargę o wznowienie postępowania w sprawie z powództwa Elżbiety W. przeciwko skarżącej Spółce o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia wspólników, zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 22 października 2010 r. w sprawie 731/10. Podstawę skargi stanowił zarzut nieważności postępowania z uwagi na nieprawidłową reprezentację pozwanej Spółki.

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 9 czerwca 2011 r. Sąd Apelacyjny odrzucił skargę stwierdzając, że nie została ona oparta na ustawowej podstawie wskazanej przez skarżącą, określonej w art. 401 pkt 2 k.p.c.

Sąd Apelacyjny ustalił między innymi, że w zaskarżonej sprawie pozwaną Spółkę reprezentował Wiceprezes Zarządu Maciej S. Do akt tej sprawy został złożony odpis z KRS, wskazujący, że według stanu na dzień 31 lipca 2009 r., organem uprawnionym do reprezentacji Spółki jest Zarząd w osobach: Jerzego S. – Prezesa Zarządu oraz Macieja S. – Wiceprezesa Zarządu, przy czym statut przewiduje reprezentację jednoosobową. W postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji powódka podniosła, że toczy się sądowe postępowanie o uznanie za nieistniejące uchwał Rady Nadzorczej powołujących Jerzego S. i Macieja S. do Zarządu Spółki.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 18 grudnia 2009 r. uwzględnił powództwo o stwierdzenie nieważności uchwał, a w uzasadnieniu wyroku stwierdził między innymi, że zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. Nr 121, poz. 769 ze zm. – dalej: „u KRS”) dane wpisane do tego Rejestru korzystają z domniemania prawdziwości, a zatem należy uznać, że osoby wpisane do KRS jako członkowie Zarządu są uprawnione do reprezentacji Spółki oraz do zwołania Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy.

Wyrok ten zaskarżyła w dniu 15 lutego 2010 r. pozwana Spółka, a apelację podpisał w jej imieniu Maciej S.

W dniu 24 sierpnia 2010r. Sąd Rejonowy Wydział Krajowego Rejestru Sądowego wykreślił Jerzego S. i Macieja S. figurujących jako Prezes i Wiceprezes Zarządu pozwanej Spółki i wpisał w ich miejsce Tomasza S. jako Prezesa i Jerzego S. jako Wiceprezesa Zarządu.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 22 października 2010 r. w sprawie 731/10 oddalił apelację strony pozwanej, dzieląc ustalenia i stanowisko prawne Sądu pierwszej instancji. Na rozprawę apelacyjną nie stawił się nikt w imieniu pozwanej Spółki.

W kwestii składu osobowego Rady Nadzorczej i Zarządu pozwanej Spółki toczyło się kilka spraw sądowych, w których w 2008 i 2010 r. zapadły prawomocne wyroki stwierdzające nieważność uchwał o powołaniu niektórych członków Zarządu oraz ustalające skład Rady Nadzorczej. Zapadały także orzeczenia dotyczące wpisów członków Zarządu do KRS.

Oceniając, czy skarga strony pozwanej o wznowienie postępowania została oparta na ustawowej podstawie Sąd Apelacyjny wskazał, że w świetle art. 38 k.c. oraz art. 368 k.s.h. organem uprawnionym do reprezentacji spółki akcyjnej jest zarząd powoływany uchwałą rady nadzorczej. Prawidłowo podjęta uchwała rady o powołaniu lub odwołaniu członka zarządu jest skuteczna niezależnie od tego, czy zmiana członka zarządu została ujawniona w KRS. Jednakże zgodnie z art. 17 ust. 1 uKRS istnieje wrzuszalne domniemanie, że dane wpisane do rejestru są prawdziwe.

W zaskarżonej sprawie pozwana Spółka przy pierwszej czynności procesowej wykazała umocowanie Prezesa Zarządu Macieja S. do jej reprezentacji, składając aktualny odpis z KRS i nie podzielała twierdzenia powódki, że nie jest on członkiem Zarządu wobec nieprawidłowego powołania członków Rady Nadzorczej, która dokonała jego wyboru. Także Sądy obu instancji wskazując na przewidziane w art. 17 ust. 1 uKRS domniemanie prawdziwości wpisu danych dotyczących członków Zarządu uznały, że wobec nie wruszenia tego domniemania, członkami Zarządu pozwanej Spółki są Maciej S. i Jerzy S.

Sąd Apelacyjny, powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego zajęte w orzeczeniach z dnia 14 maja 2009 r. I CSK 406/08 i z dnia 23 marca 2010 r.

II UZ 2/10 (niepubl.) stwierdził, że nie powinno być uznane za nieważne postępowanie sądowe jeżeli kapitałowa spółka handlowa, będąca stroną w tym postępowaniu, jest przez cały czas jego trwania, aż do wydania prawomocnego wyroku, reprezentowana przez zarząd wpisany do KRS, a domniemanie prawdziwości wpisu nie było podważane ani wzruszone. Stwierdził, że w zaskarżonym postępowaniu nie było podstaw do obalenia wskazanego domniemania, a sytuacja uległa zmianie dopiero w związku z wpisaniem w dniu 24 sierpnia 2010 r. do KRS jako członków Zarządu Tomasza S. i Jerzego S., jednak to postanowienie Sądu Rejestrowego nie zostało ujawnione Sądowi Apelacyjnemu w zaskarżonej sprawie, mimo że z jej akt wynika, iż Tomasz S., który był upoważniony do przeglądu akt i odbierał też część korespondencji kierowanej przez Sąd do Spółki, wiedział o toczącym się postępowaniu i mógł bez przeszkód poinformować Sąd Apelacyjny o zmianie reprezentacji Spółki.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny uznał, że skarga nie została oparta na ustawowej podstawie określonej w art. 401 pkt 2 k.p.c., bowiem w zaskarżonym postępowaniu pozwana Spółka, stosownie do złożonego do akt odpisu z KRS, miała organ uprawniony do jej reprezentacji, który reprezentował ją w tej sprawie. Z tych przyczyn Sąd odrzucił skargę na podstawie art. 410 § 1 k.p.c.

W zażaleniu na powyższe postanowienie strona pozwana zarzuciła naruszenie art. 410 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że nie istnieje ustawowa podstawa do wniesienia skargi o wznowienie postępowania, art. 401 pkt 2 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że strona pozwana była należycie reprezentowana w zaskarżonej sprawie, art. 365 § 1 k.p.c. przez pominięcie w ustaleniach rozstrzygnięć zawartych w prawomocnych orzeczeniach sądowych, z których jednoznacznie wynika, że Maciej S., wpisany do KRS jako Wiceprezes, nie został faktycznie powołany do Zarządu Spółki, co obaliło domniemanie prawdziwości wpisu do KRS, naruszenie art. 17 uKRS poprzez jego zastosowanie, mimo że domniemanie wynikające z wpisu do KRS zostało skutecznie obalone przedstawionymi wyżej orzeczeniami sądowymi, art. 368 § 4 k.s.h. przez uznanie, że osoby powołane jako członkowie zarządu przez osoby nie będące członkami rady nadzorczej są członkami zarządu uprawnionymi do działania w imieniu pozwanej Spółki oraz art. 38 k.c. w zw. z art. 17 uKRS i w zw. z art. 67 k.p.c. przez uznanie, że osoba fizyczna wpisana do KRS

jako członek zarządu, lecz de iure nie będąca nim, może reprezentować spółkę w procesie.

Wnosiła o zmianę zaskarżonego postanowienia, uznanie skargi za skutecznie wniesioną i wznowienie postępowania, ewentualnie uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 67 § 1 k.p.c. osoba prawna działa w procesie przez swoje organy, a o tym, który organ jest do tego uprawniony decydują przepisy ustawy regulującej działanie danej osoby prawnej oraz postanowienia opartego na ustawie statutu (art. 38 k.c.). Pozwana, jako spółka akcyjna, działa w procesie poprzez zarząd powołany zgodnie z art. 368 k.s.h. Zarząd ten powinien być ujawniony w KRS i zgodnie z art. 17 uKRS domniemywa się, że wpis określonych osób jako członków zarządu jest prawdziwy. Domniemanie to jest wzruszalne i może być obalone przez wykazanie, że osoba wpisana do KRS jako członek zarządu w rzeczywistości nie jest członkiem tego organu. W doktrynie i orzecznictwie powszechnie przyjmuje się, że wpis członka zarządu do KRS ma charakter jedynie deklaratoryjny a powołanie i odwołanie członka zarządu spółki akcyjnej (podobnie jak spółki z o.o.) następuje na mocy uchwały odpowiedniego organu spółki, której skuteczność nie jest zależna od dokonania odpowiedniego wpisu do KRS (porównaj między innymi orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1999 r. II CKN 608/98, OSNC 2000/4/67, z dnia 4 kwietnia 2000 r. V CKN 10/00, OSNC 2000/12/219, z dnia 18 stycznia 2001 r. V CKN 186/00, z dnia 16 maja 2002 r. IV CKN 933/00 i z dnia 7 lipca 2005 r. V CK 839/04, niepubl.). Dlatego obalenie domniemania przewidzianego w art. 17 uKRS może nastąpić między innymi przez wykazanie, że uchwała o powołaniu lub odwołaniu członka zarządu była nieważna lub nieistniejąca, jak również przez wykazanie, że inna osoba, nie wpisana do KRS, jest w rzeczywistości członkiem zarządu. Okoliczności te mogą być wykazane przy pomocy dowodów w postaci prawomocnych wyroków sądowych stwierdzających nieważność lub nieistnienie uchwał powołujących określoną osobę na członka zarządu lub wskazujących na niewłaściwy skład organu, który powołał członka zarządu albo ustalających skład zarządu w określonym czasie.

Racje ma zatem skarżąca, że załączone przez nią do skargi prawomocne orzeczenia sądowe wydane w latach 2008-2010 orzekające o nieważności uchwał Rady Nadzorczej dotyczących powołania członków Zarządu pozwanej Spółki lub ustalających skład Rady Nadzorczej, mogły stanowić dowody obalające domniemanie prawdziwości wpisu Macieja S. i Jerzego S. jako członków Zarządu pozwanej Spółki w okresie trwania postępowania w zaskarżonej sprawie. Obalenie zaś domniemania prawdziwości wpisu tych członków Zarządu we wskazanym okresie prowadziło do wniosku, że jej reprezentacja w zaskarżonej sprawie była nieprawidłowa. Jedynie dopóki nie zostanie obalone domniemanie prawdziwości takiego wpisu, dopóty nie może być uznane za nieważne postępowanie sądowe, w którym kapitałowa spółka handlowa była reprezentowana przez zarząd wpisany do rejestru KRS. Wbrew odmiennemu stanowisku Sądu Apelacyjnego, taki właśnie wniosek wypływa także z powołanych przez ten Sąd orzeczeń Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2009 r. I CSK 406/08 i z dnia 23 marca 2010 r. II UZ 2/10. Konsekwencją obalenia powyższego domniemania jest zaś stwierdzenie wadliwej reprezentacji strony w postępowaniu sądowym, co w świetle art. 378 pkt 2 k.p.c. powoduje nieważność postępowania, a zgodnie z art. 401 pkt 2 k.p.c. może być podstawą skargi o wznowienie postępowania.

Mimo wskazanej wyżej wadliwości stanowiska Sądu Apelacyjnego w przedmiocie obalenia domniemania prawdziwości wpisu Macieja S. i Jerzego S. do rejestru jako członków Zarządu pozwanej Spółki, zaskarżone postanowienie odpowiada jednak prawu.

Nie ulega bowiem wątpliwości, że jeszcze przed uprawomocnieniem się wyroku Sądu pierwszej instancji w zaskarżonej sprawie, w toku postępowania międzyinstancyjnego wszczętego wniesieniem apelacji przez pozwaną Spółkę, dokonany został w dniu 24 sierpnia 2010 r. wpis do rejestru jako członków Zarządu osób właściwych (według twierdzeń skarżącej), a więc wnoszącego obecnie rozpoznawaną skargę Tomasz S. jako Prezesa i Jerzego S. jako Wiceprezesa. Jak słusznie wskazał Sąd Apelacyjny, zarówno Tomasz S., jak i Jerzy S. wiedzieli nie tylko o toczącym się postępowaniu w zaskarżonej sprawie lecz także o tym, kto reprezentował w nim pozwaną Spółkę oraz o zapadnięciu w pierwszej instancji niekorzystnego dla pozwanej wyroku. Jerzy S. był wówczas Prezesem Zarządu

Spółki i w jej imieniu odebrał między innymi wezwanie Sądu do uiszczenia opłaty od apelacji (k. 151), zaś Tomasz S. odebrał w jej imieniu zarówno odpis wyroku Sądu Okręgowego z uzasadnieniem (k. 95) jak również odpis postanowienia z uzasadnieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 24 czerwca 2010 r. o oddaleniu zażalenia pozwanej Spółki na postanowienie Sądu pierwszej instancji o odmowie zwolnienia od opłaty od apelacji (k. 147).

Osoby te, jako członkowie Zarządu pozwanej Spółki od czasu ich prawidłowego powołania przez Radę Nadzorczą, miały nie tylko prawo do reprezentacji pozwanej Spółki, lecz miały także obowiązek reprezentować ją w toczącym się procesie sądowym, a od chwili wpisania ich do rejestru w dniu 24 sierpnia 2010 r. miały realną możliwość to uczynić. W tym dniu, jeszcze przed uprawomocnieniem się wyroku Sądu pierwszej instancji, który był im znany, ustała niemożność ich działania jako osób stanowiących właściwy organ pozwanej Spółki. Mieli oni zatem obowiązek zgłosić swój udział w toczącym się procesie jako właściwy organ reprezentujący pozwaną Spółkę oraz zawiadomić Sąd o dotychczasowej niewłaściwej reprezentacji, której byli świadomi. Skoro tego nie uczynili bez żadnej racjonalnej przyczyny, nie mogą żądać wznowienia postępowania z powodu niewłaściwej reprezentacji pozwanej Spółki.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie stoi na stanowisku, że fundamentalne zmiany zasad postępowania cywilnego jakie nastąpiły w wyniku nowelizacji k.p.c. dokonanej ustawą z dnia 1 marca 1996 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 189, ze zm.) i w wyniku kolejnych ustaw nowelizacyjnych, nie mogą pozostać bez wpływu na wykładnię art. 401 pkt 2 k.p.c. W szczególności zdecydowane wzmocnienie zasady kontrydiktoryjności procesu, istotne ograniczenie obowiązków procesowych sądu w zakresie dbałości o interesy stron i nałożenie tego obowiązku na strony wraz z obowiązkiem aktywności procesowej a także poszerzenie zakresu negatywnych skutków procesowych braku takiej dbałości i bierności stron, nie pozwala obecnie na kontynuowanie kierunku wykładni omawianego przepisu nadanego orzeczeniem Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 1957 r. 2 CR 930/57 (OSN 1959/IV/99), przywoływanym także przez niektórych przedstawicieli doktryny. W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy uznał, że zestawienie odmiennych zastrzeżeń dopuszczalności wniesienia skargi o wznowienie postępowania zawartych w zdaniu

drugim art. 401 pkt 2 k.p.c. prowadzi do wniosku, iż zarzut co do braku należytego zastępstwa nie musi być – ze względu na dopuszczalność skargi- zgłoszony przed uprawomocnieniem się wyroku. Dla dopuszczalności skargi o wznowienie postępowania z powodu braku należytego zastępstwa jest więc obojętne, czy sam zarzut mógł być przez stronę postawiony przed uprawomocnieniem się wyroku. W konsekwencji Sąd Najwyższy stwierdził, że zaniechanie skorzystania z tego zarzutu przez stronę przed uprawomocnieniem się wyroku, nie pozbawia jej możliwości oparcia na nim skargi o wznowienie postępowania z powodu nieważności wywołanej brakiem należytej reprezentacji.

W świetle wskazanych wyżej zmian zasad postępowania cywilnego wykładni takiej nie można obecnie podzielić. Należy także pamiętać, że skarga o wznowienie postępowania jest nadzwyczajnym środkiem procesowym prowadzącym do wzruszenia prawomocnego wyroku sądowego i jako taka narusza pewność prawa i zaufanie do wymiaru sprawiedliwości a także interes strony przeciwnej, która na podstawie prawomocnego wyroku uzyskała ochronę swoich praw. Z tych względów wykładnia przepisów o dopuszczalności skargi powinna być nie tylko ścisła lecz także ukierunkowana na ograniczenie dopuszczalności skargi jedynie do przypadków, gdy określone w przepisach o podstawach skargi naruszenie interesów procesowych strony nastąpiło bez jej winy.

Odnosząc tę zasadę do przewidzianej w art. 401 pkt 2 k.p.c. podstawy wznowienia z powodu nieważności postępowania na skutek nienależytej reprezentacji strony należy przyjąć, że podstawę wznowienia może stanowić tylko taki brak należytej reprezentacji strony, którego nie mogła ona podnieść w formie zarzutu w toku postępowania, także przy zachowaniu należytej dbałości o swoje interesy procesowe i który nie ustał przed uprawomocnieniem się wyroku. Jeżeli strona z powodu własnych zaniechań nie podniosła zarzutu nienależytej reprezentacji, choć mogła to uczynić przed uprawomocnieniem się wyroku, nie może oprzeć na tym zarzucie skargi o wznowienie postępowania.

Taka wykładnia omawianej podstawy skargi o wznowienie koresponduje także z przewidzianymi w art. 407 k.p.c. zasadami odnoszącymi się do liczenia terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania z tej przyczyny. Termin



ten liczy się od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy. Regulacja ta zakłada zatem, że strona, jej organ ani przedstawiciel ustawowy nie wiedzieli o toczącym się postępowaniu ani o wydanym w nim wyroku przynajmniej do czasu jego uprawomocnienia się. W sytuacji, gdy strona wie o toczącym się postępowaniu bez jej należytej reprezentacji oraz o wydaniu nieprawomocnego wyroku i ma możliwość przed jego uprawomocnieniem się zgłosić zarzut braku należytej reprezentacji, a nie czyni tego, nie można do niej w ogóle odnieść zawartej w art. 401 § 1 k.p.c. regulacji dotyczącej liczenia terminu do wniesienia skargi z tego powodu.

Ponieważ w rozpoznawanej sprawie członkowie Zarządu pozwanej Spółki, stanowiący jej prawidłową reprezentację, wiedzieli o toczącym się postępowaniu w zaskarżonej sprawie oraz o tym, że Spółka jest w nim niewłaściwie reprezentowana i mogli zarzut ten podnieść przed uprawomocnieniem się wyroku, czego nie uczynili bez uzasadnionego powodu – nie mogą na zarzucie tym oprzeć skargi o wznowienie postępowania z przyczyn określonych w art. 401 pkt 2 k.p.c. Należy więc stwierdzić, że mimo błędnego uzasadnienia, zaskarżone postanowienie o odrzuceniu skargi na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. odpowiada prawu, co prowadziło do oddalenia zażalenia na podstawie art. 398<sup>14</sup> w zw. z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c.